

SUUNNITELMA OPPILAIDEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ

Sivistyslautakunta hyväksynyt 31.8.2022

Sisällys

1. Termien määrittely	3
Kiusaaminen	3
Häirintä	3
Väkivalta	3
Lainvastainen teko.....	4
2. Ennaltaehkäisevä toiminta	4
2.1 Konkreettiset toimintatavat	4
2.2 Toimintakulttuurin kehittäminen ja osallisuudesta huolehtiminen.....	6
2.3 Laaja-alainen osaaminen ja oppiaineet	6
3. Toimintamalli väkivalta, riita- ja kiusaamistilanteissa	7
Jämsän -toimintamalli	7
Ohjeistus henkilökunnalle	8
Ohjeistus oppilaalle	9
Ohjeistus huoltajille	9
Ilmoitusvelvollisuus	10
Kurinpito- ja turvaamiskeinot perusopetuksessa	10
4. Yksilöllinen tuki, jälkihoito ja –seuranta	11
5. Yhteistyö huoltajien ja viranomaisten kanssa	12
6. Suunnitelman perehdyttäminen ja tiedottaminen	13
7. Suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi	13
8. Lisätietoa ja lähdeaineistoa	13

1. Termien määrittely

Kiusaaminen

- Kiusaaminen on tietoista vallan väärinkäyttöä. Kiusaamisella aiheutetaan yhdelle ja samalle oppilaalle toistuvasti vahinkoa tai paha mieltä. Kiusaaminen on toistuvaa, tietoista ja ryhmäilmiö. Kiusaaminen voi olla sanallista, fyysistä, omaisuuden kohdistuvaa, epäsuoraa tai verkossa tapahtuvaa.
- Verkossa tapahtuvaa kiusaamista voi esiintyä internetissä, sosiaalisessa mediassa sekä digitaalisissa peleissä. Se voi olla aktiivista viestien/kuvien/ videoiden lähettämistä, yksityisasioiden julkituomista, kiristämistä, uhkailua, juoruilua, valheellisen tiedon levittämistä ja julkista nolaamista.

Häirintä

- Häirinnällä tarkoitetaan sanallista, sanatonta tai fyysistä ei-toivottua käytöstä. Häirintä voi olla mm. henkilöön kohdentuvaa seksuaalista tai sukupuoleen, alkuperään tai kansalaisuuteen perustuvaa häirintää.
- Häirintä loukkaa henkilön psyykkistä tai fyysistä koskemattomuutta luomalla uhkaavan, vihamielisen, halventavan, nöyryyttävän tai ahdistavan ilmapiirin. Fyysinen seksuaalinen häirintä voi olla rikoksena rangaistavaa seksuaalista ahdistelua.

Väkivalta

- Väkivalta voi olla luonteeltaan fyysistä, henkistä tai seksuaalista.
 - Fyysinen väkivalta: mm. töniminen, lyöminen, potkiminen, tukistaminen, pään hakkaaminen, raapiminen, repiminen, ravistelu, ampuma- tai teräaseen käyttö, fyysisellä väkivallalla uhkailu
 - Henkinen väkivalta: mm. alistaminen, arvostelu, nimittely, halveksunta, kontrollointi, sosiaalisen kanssakäymisen rajoittaminen, voimakas mustasukkaisuus, eristäminen, tavaroiden hajottaminen, jollakin näistä tai esimerkiksi itsemurhalla uhkaaminen
 - Seksuaalinen väkivalta: mm. raiskaus, raiskauksen yritys tai seksuaalisen kanssakäymisen eri muotoihin painostaminen tai seksiin pakottaminen, seksuaalisella väkivallalla uhkailu, seksuaalinen halventaminen, pornografiaan pakottaminen, ehkäisyn käytön kieltäminen, aborttiin pakottaminen, seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rajoittaminen

[\(Väkivalta voi olla henkistä tai fyysistä - Nollalinja\)](#)

Lainvastainen teko

- Tarkoittaa tilanteita, joissa oppilaaseen kohdistuva kiusaaminen on niin vakavaa tai pitkäkestoista, että se täyttää rikoksen tunnusmerkistön.
- Kaikki kiusaamiseen osallistuneet voivat syyllistyä rikokseen: myös rikoskumppanina, avunantajana tai yllyttäjänä toimiminen ovat joskus rangaistavia tekoja.
- Kiusaaminen voi täyttää monen eri rikoksen tunnusmerkistön. Kiusaamisessa voi olla kyse esimerkiksi seuraavista rikoksista:
 - yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen
 - kunnianloukkaus
 - rangaistava vihapuhe
 - laiton uhkaus
 - pahoinpitely
 - seksuaalirikos
 - vainoaminen
- Lisäksi kiusaamiseen voi liittyä rikosnimikkeitä kuten omaisuuteen kohdistuva vahingonteko, näpistys, varkaus ja kiristys.
- Verkossa tapahtuvaan kiusaamiseen liittyviä rikosnimikkeitä voivat olla esimerkiksi laiton uhkaus, viestintärauhan rikkominen, identiteettivarkaus, tekijänoikeusrikos, tietoliikenteen häirintä, tietomurto, viestintäsalaisuuden loukkaus, petos ja datavahingonteko.
- Rikosoikeudellisen rangaistusvastuun edellytyksenä on se, että tekijä on täyttänyt 15 vuotta ja on syyntakeinen. Poliisi voi käynnistää esitutkinnan myös alle 15-vuotiaan rikosepäilystä. Myös alaikäinen on vahingonkorvausvelvollinen eikä vahingonkorvausvelvollisuudessa ole alaikäraja.

2. Ennaltaehkäisevä toiminta

Kiusaamisen vastaisen toiminnan perustan muodostavat esiopetuksen/koulun toimintakulttuuri, yhteisöllisyyden rakentaminen sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen. Kiusaamiseen puuttuminen on samanaikaisesti myöhempiä ongelmia ennaltaehkäisevää. Oppilaille tiedottaminen koulun/esiopetuksen kiusaamisen vastaisista toimista ennaltaehkäisee kiusaamista. Oppilaat luottavat, että aikuiset puuttuvat kiusaamiseen ja puuttuminen antaa oppilaille selkeän viestin, että kiusaamista ei hyväksytä.

2.1 Konkreettiset toimintatavat

KiVa -toiminta (www.kivakoulu.fi)

- KiVa-oppitunnit vuosiluokille 1., 4. ja 7.
- KiVa -digimateriaalit
- KiVa -kyselyt

- Kiva-selvittelyt

Yhteisöllinen työ

- Jatkuvat ryhmätyöt
- Nivelvaiheryhmytykset 1. ja 7. luokilla sekä lukion 1. luokalla.
- Opiskeluohuollon tuki esim. ryhmän ilmapiirin tukemiseksi

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu

- Mahdollisia materiaaleja:
 - Ollaan ihmisiksi -Itsetunto ja tunteet yhteiseksi vahvuudeksi: [Ollaan ihmisiksi - Itsetunto ja tunteet yhteiseksi vahvuudeksi \(peda.net\)](#)
 - Turvataitoja lapsille: [URN ISBN 978-952-245-796-7.pdf \(julkari.fi\)](#)
 - Turvataitoja nuorille: [Opas 21 verkko.pdf \(julkari.fi\)](#)
 - Hyvinvoinnin vuosikello/ Rovaniemi: [loader.aspx \(rovaniemi.fi\)](#)
 - Jotain rajaa! -opetusaineisto alakouluun: [Jotain rajaa! -opetusaineisto alakouluun - MIELI ry](#)
 - Mielenterveystaidot ala- ja yläkoulussa/ Mieli.fi: [Ala- ja yläkoulu - MIELI ry](#)
 - Friends (aseman lapset), Malti ja Sinni, Huomaa hyvä, Elämisentaitoja (Lions Quest)
 - Turvallinen Oulu -hankkeen tunne- ja turvataitokasvatuksen opetusmateriaalit: [Turvallinen Oulu Materiaalit - Kehittämishankkeet - Oulun kaupunki \(ouka.fi\)](#)
 - MLL: [Kiusaamisen ehkäiseminen - Mannerheimin Lastensuojeluliitto \(mll.fi\)](#)
 - Papilio: tunne – ja vuorovaikutustaitojen opetteluun liittyvä ohjelma esiopetuksessa

Pari- ja ryhmätyöskentely

- harjoitellaan pari- ja ryhmätyöskentelyä työskentelytapana esim. eri oppiaineissa tai esiopetuksen toiminnassa
 - [Vahvuus 12: Ryhmätyötaitot - Positiivinen kasvatus](#)
- kuraattorin tuki kaveritaitojen vahvistamiseksi pienryhmissä

Yksilökohtainen opiskeluohuollon tuki

- Koulukuraattori, koulupsykologi ja kouluterveydenhuollon palvelut
- Esiopetuksessa neuvolan ja terveyskeskuspsykologin tuki
- Yksilökohtainen asiantuntijaryhmä
- Verkostoyhteistyö

Luokanvalvojan tunnrit

- vuosiluokilla 7.-9. vähintään kerran kuussa

- esim. Kasku-tunnit: [Kasku - Kasvatuskumppanuus koulussa – Opinkirjo](#)
- oppilashuollon työntekijät, erityisopettajat, opinto-ohjaajat, koulunkäynninohjaajat ja hanketyöntekijät jalkautuvat luokanvalvojien työpareiksi
- mahdollisesti myös nuorisotyöntekijöiden ja muiden yhteistyökumppaneiden jalkautuminen luokkiin

2.2 Toimintakulttuurin kehittäminen ja osallisuudesta huolehtiminen

- jatkuva ryhmäyttäminen
- oppilaskuntatoiminta
- yhteisöllinen opiskeluhuolto
- kummioppilastoiminta
- välkkäriliikuttajat
- tukioppilastoiminta
- hanketyöntekijöiden yhteisöllinen työpanos

2.3 Laaja-alainen osaaminen ja oppiaineet

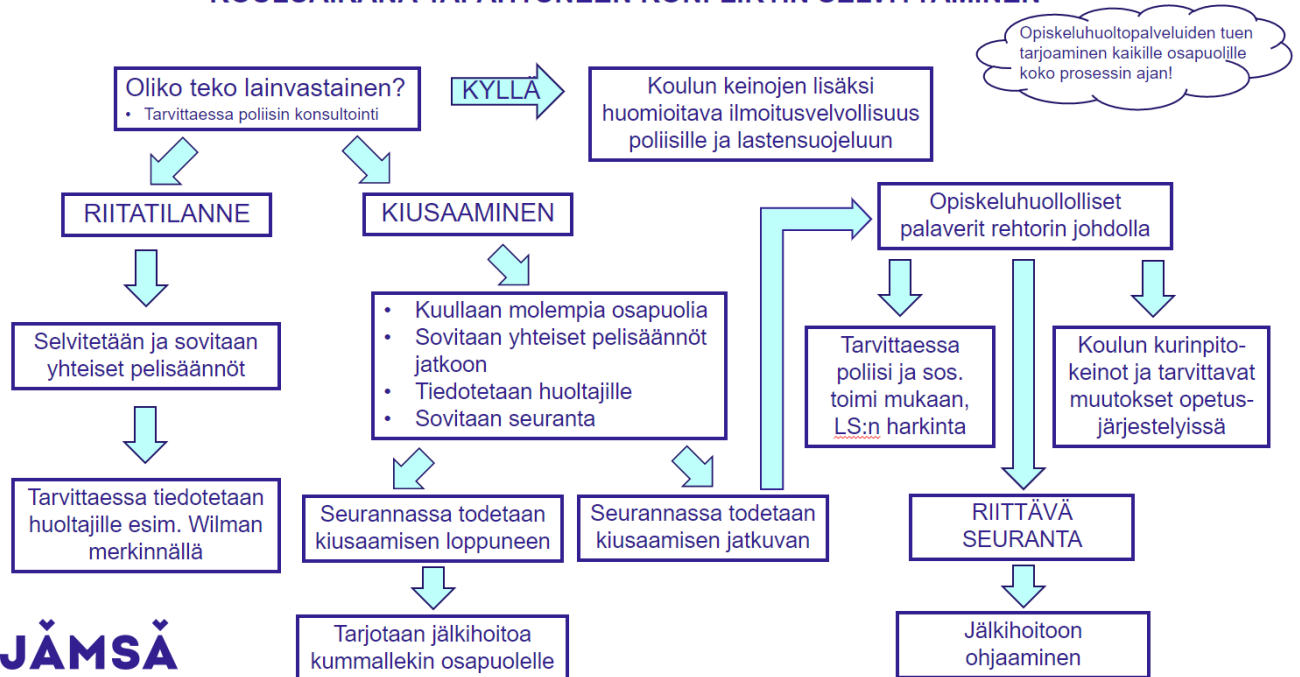
- Monien oppiaineiden kuten äidinkielen ja kirjallisuuden, uskonnon ja elämäntietämisen, yhteiskuntaopin ja psykologian tai kuvataiteen ja liikunnan tavoitteet ja sisällöt tarjoavat mahdollisuuksia tunnetaitojen ja rakentavan vuorovaikutuksen harjoitteluun sekä kiusaamisten vastaisten teemojen käsittelyyn.
- Esiopetuksessa huomioidaan laaja-alaisessa osaamisessa sekä oppimiskokonaisuuksissa kiusaamisen ennaltaehkäisy vuorovaikutustaitojen, osallisuuden ja yhteisöllisen vahvistamisen kautta.

3. Toimintamalli väkivalta, riita- ja kiusaamistilanteissa

Parasta kiusaamiseen puuttumista on esiopetuksen/kouluuyhteisön ennalta ehkäisevä ja yhteisöllinen työ. Jos ryhmässä esiintyy kiusaamista, tehostetaan myös ennalta ehkäisevää työtä ja kiusaamisen vastaisia muita toimenpiteitä. Muiden oppilaiden osoittama tuki kiusatulle vaikuttaa olennaisesti hänen selviämiseensä kokemuksesta. Esiopetuksessa toimintamallia noudatetaan soveltuvin osin.

Jämsän -toimintamalli

KOULUAIKANA TAPAHTUNEEN KONFLIKTIN SELVITTÄMINEN

JÄMSÄ

1. **Kaikkien esiopetuksen/koulun aikuisten velvollisuus on puuttua välittömästi väkivalta-, riita- ja kiusaamistilanteisiin sekä epäasialliseen käyttäytymiseen ja häirintään.** Epäasiallisen käyttäytymisen kohdalla noudatetaan Jämsän koulurauha -toimintamallin ohjeistusta: [Tarkastaminen ja pois ottaminen \(peda.net\)](#).

Yksilön kokemus väkivallasta, kiusaamisesta tai häirinnästä tulee ottaa todesta ja käsitellä asianmukaisesti, vaikka teot eivät olisi todennettavissa ulkopuolisen taholta.

Työntekijällä on aina mahdollisuus konsultoida esihenkilöä, opiskeluhoillon henkilöstöä, sosiaalityöntekijää tai poliisia asianmukaisesta toimintatavasta.

2. **Esiopetuksen/koulun työntekijän tietoon tulee esiopetus/koulu aikana tapahtunut konflikti:**

Onko teko lainvastainen?

Esiopetuksen/ koulun jokaisen aikuisen velvollisuus on tiedon saadessaan selvittää, mitä on tapahtunut. Jos teko on lainvastainen, suositellaan matalalla kynnyksellä poliisin konsultointia.

Rikoslain alaisista teoista tehdään aina tutkintapyyntö poliisille sekä lastensuojeluilmoitus.

- Koulu käyttää kurinpitokeinoja, vaikka asia siirtyisi poliisin selvitettäväksi.

Riitatilanne

Jos tapahtunut konflikti on tasaväkinen riitatilanne, niin molempia osapuolia kuullaan tapahtuneesta ja sovitaan jatkotoimet. Kummankin osapuolen huoltajille asia saatetaan tiedoksi (esim. Wilman tuntimerkinnällä).

Kiusaamistilanne

- Kuullaan kaikkia osapuolia
 - Sovitaan, miten jatketaan
 - Sovitaan riittävän tiivis ja pitkäkestoinen seuranta, jolla varmistetaan kiusaamisen loppuminen.
 - Tiedotetaan kaikkien osapuolien huoltajia tilanteesta ja asian käsittelystä. Lukion täysi-ikäisten opiskelijoiden osalta tiedotus tapahtuu opiskelijan suostumuksella.
 - Kun on varmistettu, että kiusaaminen on tosiasiallisesti loppunut, järjestetään kaikille osapuolille mahdollisuus tarvittavaan jälkihoitoon.
 - Jos kiusaaminen jatkuu seurannasta huolimatta, järjestetään opiskeluhuollollinen moniammatillinen palaveri(t) rehtorin/ apulaisrehtorin/ aluepäällikön johdolla.
 - Tarvittaessa palaveriin kutsutaan lapsiperheiden sosiaalityöntekijä sekä poliisi. Kirjallisen lastensuojeluilmoituksen tekeminen harkittava. Sovitaan aina seurantapalaveri!
 - Koulu käyttää kurinpitokeinoja suhteutettuna tekoon.
 - Esiopetus/koulu harkitsee mahdolliset muutokset opetusjärjestelyihin
 - Kaikille osapuolille järjestetään mahdollisuus tarvittavaan jälkihoitoon.
3. On tärkeää tunnistaa ilmiönä ja puuttua myös oppilaan kokemuksiin koulun aikuisen taholta tapahtuvasta epäasiallisesta käyttäytymisestä. Tällöin asia hoidetaan aina työntekijän esimiehen kautta.
4. Jos esiopetuksessa/ koulussa tulee esiin koulumatkoilla tai vapaa-ajalla tapahtuvaa epäasiallista käyttäytymistä, esiopetus/koulu tiedottaa asiasta huoltajia. Vastuu asian selvittämisestä on huoltajilla.

Ohjeistus henkilökunnalle

Rehtori/ aluepäällikkö

- Rehtori/ aluepäällikkö vastaa johtamansa koulun/ esiopetuksen toiminta- ja turvallisuuskulttuurin kehittämisestä sekä osana opiskeluympäristön turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Rehtori/ aluepäällikkö toimii koulussa/esiopetuksessa opettajien ja muun henkilöstön esimiehenä sekä työnantajan edustajana. Vastuu edellyttää henkilöstön perehdytystä, ohjausta ja valvontaa sekä

havaittuihin ongelmiin puuttumista. Rehtori/ aluepäällikkö raportoi lukuvuosittain oman koulunsa kiusaamistapaukset johtavalle rehtorille /varhaiskasvatusjohtajalle.

Opettaja:

- Opettajan tehtävänä on huolehtia vastuulleen määrätystä oppilaista, luokastaan tai ryhmästään kokonaisuutena. Opettaja vastaa opetusryhmänsä turvallisuudesta ja hyvinvoinnista, työrauhasta ja hyvästä ilmapiiristä.
- Opettaja vastaa, että kiusaamista ennalta ehkäistään ryhmässä (esim. KiVa-tunnit), esiin tulevaan kiusaamiseen puututaan ja toimenpiteiden vaikutusta seurataan.
- Opettaja ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa ja koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syylistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajille.
- Opettaja tekee tarvittaessa oppilaasta lastensuojelulain mukaisen ilmoituksen lastensuojeluun ja/tai poliisille.
- Opettaja raportoi kiusaamistapaukset rehtorille/ apulaisrehtorille/ aluepäällikölle.

Esiopetuksen/ koulun muut aikuiset:

- Kaikkien esiopetuksen/koulun aikuisten velvollisuus on ennaltaehkäistä ja puuttua välittömästi kiusaamiseen. Jokaisen velvollisuus on ilmoittaa kiusaamisesta oppilaan opettajalle ja/tai rehtorille/ aluepäällikölle.

Ohjeistus oppilaalle

- [Toimi näin kiusaamistilanteessa Oppilaat A4 \(oph.fi\)](#)
- Perusopetuslaki § 35 velvoittaa oppilaan käyttäytymään asiallisesti.
- Jos kiusaaminen tapahtuu sosiaalisessa mediassa, ota kaikesta kiusaamisesta välittömästi näyttökuvaa. Näytä näyttökuvat aikuiselle.

Ohjeistus huoltajille

- [Toimi näin kiusaamistilanteessa Opettajat A4 \(oph.fi\)](#)
- Opetuksen ja kasvatuksen järjestämisessä tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa. Yhteistyö huoltajien kanssa on keskeistä myös kiusaamisen ennaltaehkäisyssä, tunnistamisessa sekä kiusaamistilanteisiin puuttumisessa.
- Huoltajien tulee turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti sekä hänen ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lasta on suojeltava kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä. Lasta ei saa kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti.
- Erityisesti kiusaamistilanteissa opiskeluhuollon palvelut tarjoavat asiantuntemustaan myös huoltajille. Sekä kiusatuksi joutunut että muita kiusaava oppilas tarvitsevat usein kumpikin tukea kasvuunsa ja kehitykseensä.

Ilmoitusvelvollisuus

Perusopetuksessa ja lukiossa koulun opettajan ja rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle. Esiopetuksessa opettaja tai varhaiskasvatuksen aluepäällikkö/pedagoginen asiantuntija ilmoittaa esiopetuksessa tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle.

Perusopetuksessa ja lukiossa ennen kirjallisen varoituksen antamisesta ja määräaikaisesta erottamisesta päättämistä on alaikäisen oppilaan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Muiden kurinpitokeinojen käyttämisestä on ilmoitettava oppilaan huoltajalle ja opetuksen epäämisestä sosiaalihuollon viranomaiselle. Perusopetuksen oppilaan erottamista koskevan asian käsittelyssä tulee olla edustettuna sosiaalihuollosta vastaava toimielin.

Kiusaaminen voi johtaa tilanteeseen, jossa on arvioitava lastensuojelullisten toimenpiteiden tarve. Opetustoimen palveluksessa olevat ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä **ilmoittamaan lapsiperheiden sosiaalityöhön**, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Opetustoimen palveluksessa olevat ovat velvoitettuja tekemään salassapitosäännösten estämättä **ilmoituksen poliisille**, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu sellainen rikoslain 20 luvussa seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko sekä 21 luvussa henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena rangaistavaksi säädetty teko, josta enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. Säännöksessä tarkoitettu ja ilmoitusvelvollisuuden synnyttävä henkeen ja terveyteen kohdistuva rikos on esimerkiksi pahoinpitely. Myös alle 15-vuotiaan nuoren rikoksen tunnusmerkit täyttävistä teoista tulee ilmoittaa poliisille.

Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen tehtäviä hoitavalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot.

Kurinpito- ja turvaamiskeinot perusopetuksessa

Opetusta häiritsevään, muuten koulun järjestystä rikkovaan tai vilpillisesti menetelleeseen oppilaaseen voidaan kohdistaa koululainsäädännössä puuttumis- ja kurinpitokeinoja. Puuttumis- ja kurinpitokeinojen käytön perusteena voi olla myös koulun järjestyssääntöjen vastainen toiminta tai käyttäytyminen. Kurinpito- ja puuttumiskeinoista säädetään laissa eikä muiden keinojen käyttäminen ole sallittua.

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen perusopetuksessa. Oppilas voidaan määrätä ensisijaisena toimenpiteenä osallistumaan enintään kaksi tuntia kestävään kasvatuskeskusteluun. Kasvatuskeskustelu voidaan järjestää kerralla tai useammassa osassa koulupäivän aikana tai sen ulkopuolella.

Kasvatuskeskustelun määrää koulun opettaja tai rehtori. Kasvatuskeskustelu tulee kirjata ja siitä tulee ilmoittaa oppilaan huoltajille. Huoltajalle tulee varata mahdollisuus osallistua kasvatuskeskusteluun tai osaan siitä.

Koulun opettaja tai rehtori voi määrätä oppilaan **jälki-istuntoon** enintään kahdeksi tunniksi tai hänelle voidaan antaa **kirjallinen varoitus**. Kirjallisen varoituksen antamisesta päättää rehtori ja siitä annetaan kirjallinen päätös. Kirjallinen varoitus voidaan antaa sekä perusopetuksessa että lukiossa.

Oppilaan opettaja voi määrätä opetusta häiritsevän oppilaan **poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi** luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan. Rehtori tai opettaja voi määrätä opetusta häiritsevän oppilaan poistumaan koulun järjestämästä tilaisuudesta. Mahdollisuus määrätä opiskelija poistumaan luokasta tai muusta tilasta koskee myös lukiokoulutusta.

Rehtori voi evätä oppilaan osallistumisen opetukseen enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan taikka koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi tai opetus vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan edellä mainitulla perusteella evätä myös seuraavaksi työpäiväksi, mikäli opetuksen järjestäjä tarvitsee aikaa suunnitella oppilaan paluuta opetukseen.

Epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä 36h §:ssä tarkoitettuna oppilashuoltona mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen. Oppilaalle tehdään suunnitelma opetuksen palaamisen tukemiseksi.

Muulla tuella tarkoitetaan perusopetuslain ja oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista tukea ja palveluja. Tuki voi tarkoittaa myös sosiaalihuollon tarjoamaa tukea. Oppilashuollon tukitoimien lisäksi suunnitelmassa määritellään ne käytännön toimet, joilla tuettaisiin oppilaan turvallista ja hallittua palaamista opetukseen. Tukitoimenpiteet voivat liittyä esimerkiksi käytännön opetusjärjestelyihin, kuten istumajärjestelyihin, opetusryhmän vaihtamiseen, koulunkäyntiavustajan antamaan tukeen, kasvatuskeskustelun järjestämiseen tai epäämistä edeltävän väkivaltaisen tai uhkaavan tilanteen läpikäymiseen oppilaan kanssa. (HE 127/2021 7.1)

Jos rikkomus on vakava tai jos oppilas jatkaa epäasiallista käyttäytymistä jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen saatuaan, voidaan perusopetuksen oppilas erottaa kurinpitörangaistuksena enintään kolmeksi kuukaudeksi. Lukiossa opiskelija voidaan erottaa enintään vuodeksi. **Määräaikaisesta erottamisesta** päättää opetuksen järjestäjän monijäseninen toimielin. Määräaikaisesta erottamisesta tulee antaa päätös.

4. Yksilöllinen tuki, jälkihoito ja –seuranta

Kiusatut oppilaat voivat kärsiä monenlaisista henkisen hyvinvoinnin ja mielialan ongelmista. Kiusaaminen voi aiheuttaa mm. itsetunnon ja itsearvostuksen alenemista, masentuneisuutta,

itsetuhoisia ajatuksia tai tekoja sekä ahdistuneisuutta. Kiusaamisen on todettu vaikuttavan myös kiusattujen oppilaiden fyysiseen terveyteen mm. psykosomaattisina stressioireina kuten kiputiloina ja yleisenä sairasteluna, nukkumisvaikeuksina ja yökasteluna sekä syömishäiriöinä. Lisäksi kiusatuille on ominaista koulumotivaation heikkeneminen ja kouluun menon välttely.

Kiusaamisella on seurauksensa myös kiusaajille. Toisia kiusaavilla lapsilla ja nuorilla on tutkimuksissa todettu esiintyvän särkyjä, nukkumisvaikeuksia ja mielihapaa. Jos kiusaaja saa jatkaa kiusaamista kenenkään siihen puuttumatta, on riski, että hän käyttäytyy aggressiivisesti myöhemmin. Etenkin toisia kiusanneiden poikien kehityspolkuja tarkasteltaessa on huomattu, että heillä esiintyy myöhemmin monenlaisia mielenterveyteen ja ihmissuhteisiin liittyviä ongelmia, kuten aggressiivisuutta seurustelusuhteissa, antisosiaalisia persoonallisuushäiriöitä, päihteiden väärinkäyttöä ja rikollisuutta. Tehokkaalla puuttumisella kiusaamiseen pitkäaikaisia vaikutuksia voidaan ennaltaehkäistä.

Koulun arjessa kiusaaminen selvitetään sovituin käytäntein. Sen lisäksi tulee huomioida yksilöllinen jälkihuollon tarve, jotta molemmat kiusaamisen osapuolet saavat tarvittavan tuen. Opiskeluhollossa voidaan tukea oppilaan selviytymistä kouluyhteisössä ja seurata henkistä hyvinvointia sekä arjen sujumista. Vaikka varsinainen kiusaaminen on saatu loppumaan, on tärkeää huolehtia siitä, ettei kiusattu oppilas jää yksin ja ryhmän ulkopuolelle. Myös kiusaajalle tulee tarjota tukea toimivampien vuorovaikutusmallien oppimiseksi. Turvalliset ryhmä- ja vertaiskokemukset ovatkin kiusaamisesta selviämisen ytimessä. Erytistä huomiota tulee kiinnittää myönteiseen vuorovaikutukseen. Kiusaamisen osapuolina olleet voivat tarvittaessa saada psykososiaalista tukea opiskeluhollossa työntekijöiltä, kuten koulukuraattorilta tai -psykologilta. Kiusattujen ja kiusaajien suunnattu tuki suunnitellaan aina tapauskohtaisesti ja yksilöllisesti.

Kiusaamis-, häirintä- ja väkivaltilanteiden osapuolina olevilla oppilailla on oikeus tarvitsemaansa opiskeluhooltoon. Oppilaiden käytettävissä ovat koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut. Jos kiusaaminen täyttää rikoksen tunnusmerkit, vastuu jälkihuollosta on poliisilla ja lastensuojelun viranomaisilla. Kiusaamiskokemuksesta selviytymiseen vaikuttavat kiusaamisen muoto ja kesto sekä suojaavat tekijät. Kiusaamisen jälkihuolto on vapaaehtoista, mutta sitä tulee tarjota kaikille kiusaamista kokeneille ja kaikille kiusaamistekoja tehneille. Myös opetushenkilöstö ja huoltajat ovat oikeutettuja konsultaatioon kiusaamistilanteiden jälkihuollossa. On tärkeää muistaa, että jälkihuolto voi alkaa vasta sen jälkeen, kun kiusaaminen on saatu loppumaan.

Koska kiusaamiselle ilmiönä on ominaista toistuvuus, on suunnitelmallinen seuranta välttämätöntä sen lopettamisessa. Oppilaiden vuorovaikutukseen kannattaa kiinnittää erityistä huomiota niin oppitunneilla kuin välitunneilla, jotta varmistuttaisiin siitä, että kiusaamista ei enää esiinny. Hyvä käytäntö on pyytää osapuolien huoltajia myös seuraamaan tilannetta ja lapsensa hyvinvointia tahoillaan. On tärkeää, että myös huoltajat ilmoittavat opettajalle tai rehtorille välittömästi, jos kiusaaminen jatkuu.

5. Yhteistyö huoltajien ja viranomaisten kanssa

Opetuksessa ja kasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajan kanssa. Yhteistyö huoltajan kanssa on keskeistä myös kiusaamisen ennalta ehkäisyssä, tunnistamisessa sekä kiusaamistilanteisiin

puuttumisessa. Erityisesti kiusaamistilanteissa opiskeluhoitopalvelut tarjoavat asiantuntemustaan myös huoltajille.

Esiopetus ja koulu tekevät ennaltaehkäisevää yhteistyötä poliisin ja sosiaalitoimen kanssa. Viranomaisten matalan kynnyksen konsultoinnin tulee olla jokaisen koulun/esioptuspaikan toimintatapa.

6. Suunnitelman perehdyttäminen ja tiedottaminen

Kiusaamisen vastainen suunnitelma/ toimintamalli edellyttää siihen perehdyttämistä ja säännöllistä tiedottamista henkilöstölle, oppilaille ja huoltajille. Jokaisen esiopetukseen/ kouluyhteisöön kuuluvan oppilaan ja siellä työskentelevän aikuisen tulee olla tietoinen kiusaamisesta ilmiönä, tunnistaa sen erilaiset muodot ja tuntee koulun tavat puuttua kiusaamistilanteeseen.

- Rehtori/ aluepäällikkö vastaa, että henkilöstö perehdytetään suunnitelmaan lukuvuoden alkaessa ensimmäisenä veso-päivänä/suunnittelupäivänä.
- Oppilaat perehdytetään suunnitelmaan lukuvuoden alkaessa ja tarpeen mukaan oppilaskunnan, tukioppilaiden, opiskeluhoiton ja KiVa-opettajien yhteistyönä.
- Suunnitelma esitellään vanhempainyhdistyksissä/ -tiimeissä, vanhempainilloissa
- Suunnitelmasta tiedotetaan lukuvuoden alkaessa Wilman välityksellä
- Suunnitelma linkitetään jokaisen koulun sekä esiopetuksen nettisivuille
- Suunnitelman jalkauttaminen käytäntöön kuuluu jokaiselle esiopetuksessa/koulussa.

7. Suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi

Suunnitelman toteutumista tulee seurata ja arvioida kouluittain esiopetuksen/koulun yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän toimesta lukuvuosittain. Suunnitelman päivittämistarvetta arvioidaan tarpeen mukaan opiskeluhoiton ohjausryhmässä.

Rehtori/ aluepäällikkö raportoi lukuvuosittain oman koulunsa kiusaamistapaukset johtavalle rehtorille /varhaiskasvatusjohtajalle. Raportit käsitellään opiskeluhoiton ohjausryhmässä syyslukukauden alussa.

8. Lisätietoa ja lähdeaineistoa

MLL: [Kiusaamisen-ehkäisy-varhaiskasvatuksessa-B5-www.pdf \(mll.fi\)](#)

[Kiusaamisen vastainen työ | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

[Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

OPH julkaisee kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäisyyn keskittyvän sivuston tammikuussa 2023.

[Kiusaaminen - Mannerheimin Lastensuojeluliitto \(mll.fi\)](#)

[Mitä kiusaaminen on? | Suomi \(fi\) \(kivakoulu.fi\)](#)

[Kiusaaminen - Rikosuhripäivystys \(riku.fi\)](#)

[Koulukiusaaminen voi olla rikos -vastauksia vanhempien usein pohtimiin kysymyksiin - Poliisi](#)

[Väkivalta voi olla henkistä tai fyysistä - Nollalinja](#)